

Undervisningsexempel 1: Vem skriver historien?

Ämnen:

Historia, svenska och svenska som andraspråk

FN:s globala mål:

4, God utbildning för alla

12, Hållbar konsumtion och produktion

Introduktion

En händelse kan förstås och förklaras på olika sätt, beroende på hur den betraktas. Detta undervisningsexempel handlar om historiebruk och källkritik och att historia kan användas för olika syften.

Vår historia kan både brukas och missbrukas. Bilden av historien färgas av den som står bakom informationen och bilden förändras med tiden. Det går inte att fånga alla perspektiv av en händelse med endast en förklaring, eftersom varje perspektiv lyfter fram sina egna förklaringar. För att kunna värdera om vi anser att en källa är trovärdig behöver vi förstå varför och med vilket syfte den aktuella händelsen eller företeelsen presenteras.

I detta undervisningsexempel arbetar vi med förintelsen utifrån olika historiebruk. Förintelsen är en historisk händelse som är mycket väldokumenterad genom bland annat ögonvittnen, kvarlevor, forskning, bilder, filmer och texter av olika slag. Förintelsen har också blivit gestaltad genom många olika typer av historiebruk och lämpar sig därför väl för uppgiften.

Förbereda

Del 1: Vad är historiebruk?

Gå igenom de olika historiebruk som listas nedan med eleverna. Dela sedan in eleverna i mindre grupper och låt dem diskutera om de känner igen historiebbruken. Finns det till exempel några böcker

och filmer som tydligt går att koppla till det kommersiella bruket av historia?

Vetenskapligt historiebruk

Förhåller sig till den vetenskapliga bilden av historien. Vad och varför något händer. Inom det vetenskapliga historiebruket är man noga med källkritik.

Kommersiellt historiebruk

Historia används för att tjäna pengar, till exempel via filmer eller böcker.

Existentiellt historiebruk

Lyfter fram det gemensamma. Historia används till exempel för att stärka identitet eller etnicitet.

Moraliskt historiebruk

Återupprättar och ifrågasätter historia. Inom det moraliska historiebruket lyfts till exempel övergrepp och orättvisor fram.

Ideologiskt historiebruk

Historia används för att bekräfta och främja den egna åsikten, eller för att kritisera andra.

Politiskt-pedagogiskt historiebruk

Inom det politiskt-pedagogiska historiebruket jämförs historiska skeenden och nutid för att förmedla ett budskap, samt för att få lyssnaren/läsaren att förstå ett sammanhang.

Icke-bruk av historia

Handlar om att undvika att tala om den historia som finns och att historien ignoreras.

Söka och värdera**Del 2: Granska förintelsen**

Dela in klassen i grupper om 4–5 elever. Varje grupp ansvarar för att granska hur förintelsen gestaltas utifrån ett visst slags historiebruk. Hur gestaltas förintelsen utifrån ett kommersiellt historiebruk, exempelvis med filmer och böcker etc., eller utifrån icke-bruk som handlar om att förneka förintelsens existens? Utgå från ett politiskt-pedagogiskt, kommersiellt, vetenskapligt, ideologiskt, moraliskt, existentiellt och/eller icke-bruk.

Gruppen förbereder en presentation där de visar hur förintelsen framställs utifrån det valda perspektivet. Eleverna arbetar utifrån frågeställningarna:

- Vad lyfter ni fram?
- Vad väljer ni att inte ta upp i er presentation?
- Vem/vilka har intresse av att lyfta fram detta bruk av historien?
- Ge exempel på hur, var och när detta bruk av förintelsen är synligt.

Tips! För mer information om historiebruk, besök Forum för levande historia, Företagskällan och Stockholmskällans webbplatser.

Producera**Del 3: Egen undersökning**

Dela in eleverna i nya grupper och välj ut en historisk händelse eller person. Det kan passa alldeles utmärkt att undersöka det arbetsområde eleverna för närvarande läser i historia eller samhällskunskap. Varje grupp får ett uppdrag, att undersöka och gestalta det valda studieobjektet utifrån ett specifikt syfte – som marknadsförare, författare av skön- eller facklitteratur, lärare,

politiker, kvällstidningsreportrar, historiker eller filmregissörer och så vidare.

Grupperna får inte ljuga om fakta, men de får vinkla sanningen utifrån det syfte de har. Vilken vinkel hittar gruppen kring studieobjektet? Varför just denna vinkel? Hur kan de göra för att lyfta fram sitt perspektiv utan att ljuga om fakta?

Arbetsgång

Starta med att söka fakta om studieobjektet utifrån frågorna nedan, påbörja sedan arbetet med att finna just er vinkel.

1. Välj ett lämpligt studieobjekt.
2. Besvara följande frågor:
  - Hur framställs studieobjektets centrala händelse/skeende/person?
  - Stämmer det överens med andra källor/forskning om samma händelse/person?
  - Hur värderas händelsen/personen av den som gjort studieobjektet?
  - Hur och till vad används det historiska materialet i studieobjektet?
  - Vilka olika historiebruk är synliga i studieobjektet?
  - Vad har detta historiebruk för betydelse idag?

Utifrån gruppens uppdrag ska de förbereda en presentation av studieobjektet och välja att lyfta fram olika delar. För att presentationen ska bli kärnfull passar det bra att gruppen utgår från ett eller två historiebruk.

Tips! Jämför elevernas svar i enkäten med undersökningen *Ungar & medier*, Statens medieråd.

Sprida och påverka**Del 4: Presentation**

Grupperna kan välja att genomföra sin presentation på olika sätt. De kan till exempel skapa en utställning, spela in en podcast, göra en film eller spela teater. Efter presentationen ska klassen gissa vilket/vilka historiebruk gruppen utgått ifrån och vilka "bevis" de kan se för detta.

Den grupp som redovisar håller också i en avslutande diskussion där de berättar om de överväganden de gjort och varför de valde att lyfta fram vissa delar mer än andra.

Reflektera**Del 5: Gemensam reflektion och diskussion**

Avsluta arbetet med att reflektera enligt metoden EPA – Enskilt, Par, Alla – där eleverna får fundera själva över frågeställningarna nedan, sedan diskutera i par och slutligen diskutera i helklass.

- Vad har jag lärt mig under momentet?
- Varför är det bra att känna till att händelser/skeenden kan presenteras utifrån olika perspektiv?
- Hur kan man gå tillväga för att se vem som har det "rätta" perspektivet? Är det ens möjligt?